

Pause, ikke paradis

Af Mikkel Bogh

Sophia Kalkaus billedkunstneriske arbejde har igennem de seneste år kredset omkring forholdet mellem billede, genstand, rum og fortælling. Med en række værker som har introduceret en særegen poetisk-minimalistisk sensibilitet i den rumligt orienterede nutidskunst, har hun bidraget til afgrænsningen af et præcist og dog åbent felt for skulpturelle undersøgelser. Hendes skulpturers og rekvisitagtige objekters ofte hvide og til perfektion forarbejdede overflader udstråler en stilhed og formmæssig enkelhed som er umiskendelig. Men dette aspekt er langt fra enerådende. Med sine delikate og præcise installationer formår hun at lade mangfoldige objekter og billeder udfolde en art indbyrdes dialog som også bringer det omgivende rum i spil og tilsammen danner underfundige og drømmeagtige verdener hvor fortællingen og pausen, tingenes fysiske nærvær og mellemrummenes stilhed flettes sammen.

Skønt lysende hvide og lette, opnår disse skulpturers bygninger og legemer aldrig den renhed de umiddelbart giver løfte om. Deres skarpe afgrænsning i forhold til omverdenen signalerer ganske vist tilstedeværelsen af et autonomt rum som følger egne spilleregler og ligesom svæver hen over det mere velkendte rum som vores kroppe bevæger sig omkring i her og nu; de konstruerer således forestillede og forestillingsbefordrende rum. Men spillet de indgår i med andre legemer og bygninger og elementer omkring dem, holder dem fast på stedet. De afstedkommer forandringer i omgivelserne og er selv modtagelige for sådanne: ustabile, omverdensafhængige, på sin vis muterende. Og temmelig kompliceret kan det blive når tingene blandes, når forskelligartede rum bringes i kontakt med hinanden, forløb brydes og standses af vægge, hjørner og kanter og det hele holdes samlet i værkets enestående hårknude, i dets skrøbelige syntese, i dets hapaks. Sophia Kalkaus skulpturer er blandingssteder.

Lysende hvide og lette, som svævende billeder, som baggrundsbelyste billeder, men også matte, stedlige, urokelige. Med Sophia Kalkaus skulpturer er vi forbi det gamle skisma mellem det rene og det urene, ofte beskrevet som diametrale modsætninger og anvendt som begreber for to uforenelige tankefigurer og sensibiliteter der altid afkræver vores stillingtagen til fordel for den ene af siderne. Hendes værker befinder sig lige langt fra klassicismens rette linier og køligt geometriske ånd og fra den barokt-romantiske, indviklede og uendeligt foldede uoverskuelighed; deres æstetiske virkefelt må snarere karakteriseres som et tempereret område, hvori man finder træk fra begge yderpunkter, et område funderet på et både-og-princip snarere end på et logisk og eksklusivt enten-eller. På det formelle plan kan de karakteriseres som sideordninger af adskilte, rumlige elementer inden for en og samme figur, eller som figurer hvori flere ordener og strukturer eksisterer side om side. At forene, at sammenbinde, at blande - dette er grundlæggende procedurer i al kreativ tanke- og forstandsvirksomhed, ligesom det konstant foregår i

komplerede sociale og kulturelle processer; det er blot vigtigt at holde sig for øje at sådanne sammenblandinger og tilnærmelser ikke bliver til ved simpel addition, men kan skabe ny betydning takket være en elementær, menneskelig billeddannelse, det vil sige på grund af billedets evne til at sprede betydning ud over forskellige erfaringsområder, idet det samtidig holder denne betydning tilbage i en art neutral og fikcional tilstand, hævet over det konkret oplevede. Men hvor mange af de billeder vi danner og omgiver os med i kulturen, kan have en konserverende og stabiliserende funktion, dér har det billedmæssige i Sophia Kalkaus skulpturer til formål at holder de processer åbne og i live i kraft af hvilke det intimt erfarede gøres alment, formelt, transportabelt og tilgængeligt. Lysende hvide og lette, men ikke nødvendigvis rene i betydningen rensede for al uvedkommende verdensstøj. Lysende hvide og lette: det vil først og fremmest sige anonyme, mulighedsrige, polysemiske. Som billeder.

Flere egenskaber ved Sophia Kalkaus værker frister til at anvende begreber som renhed, autonomi, abstrakt geometri og formel linearitet, svarende til visse reduktive tilbøjeligheder i den modernistiske kunst. Man kan i deres matte, hvide overflader og i deres præcist afgrænsende konturer se en vilje til at holde værket lukket om sit eget lille rum. Men dermed ville man gå helt fejl af deres udtrykspotentialer, af deres stedbundne, ventilerede og fundamentalt muterende karakter; af deres evidente og positive åbenhed, deres poetisk undersøgende karakter som ikke på forhånd udelukker modsætningers fredelige sameksistens og som foretrækker det aldrig afsluttede, dynamiske samspil. Og det skal nok vise sig at selv dér vil deres meddelelse være for adresseløs og frit svævende til at kunne ophæve deres suveræne fremmedartethed som slet ikke passer ind i velkendte ideologiske modsætninger, som for eksempel den der eksisterer mellem engagementets og abstraktionens poetik. Man må således prøve at forestille sig en helt anden, i dette tilfælde plastisk manifesteret, sensibilitet der altid bevæger sig dybere nede i stoffet end en analyse af den ideologiske substans ville være i stand til at se. Dernede hvor formerne endnu ikke har løsrevet sig fra deres dynamiske ophav og endnu ikke har fundet en plads i de faste værdiers univers.

Skulpturen som spil. Et spil mellem rum, et spil mellem steder og ikke-steder. Rumspil, stedspil. Spil betegner her noget bevægeligt og foranderligt, en aktivitet. Det antyder også muligheden af en regelbunden leg. I begge tilfælde noget der forløber over tid. En åben situation med uforudsigeligt udfald, måske helt uden udfald. Og alligevel har Sophia Kalkaus værker et udpræget statisk udseende, ikke statuarisk og massivt, snarere fikseret, som tableauer eller midlertidige konstellationer. Spillet består her mellem skulpturens sætten et forhold, en figur, i verden, på dette sted som den skaber, idet den sætter, og så den ophævelse af det konkret nærværende som den afstedkommer i sin egenskab af fiktion og drømmeagtigt billede. Steder indtages og markeres i rummet, men der er samtidig tale om en art ikke-steder, utopier, konstruktioner som løfter sig op over stedet, op i et mere hjemløst og bundløst rum. Utopien er forestillingen om et sted som endnu ikke er, et andet sted, målt mod hvilket virkelighedens ufuldkommenhed kan træde frem. Som sådan repræsenterer den forandringens mulighed. I sin perverse form indebærer utopien en

ren flugt ud i en drømt og perfekt verden som ikke længere rummer den faktiske og levede verdens mangfoldighed og foranderlighed. Indgår den derimod i et spil med det stedlige her-og-nu, er den slet og ret en funktion af menneskets forestillingevne, af evnen til at tænke ud over det faktisk foreliggende, ud over situationen, ud over det tidslige og rumlige kontekst. Det modernistiske skulpturværk er utopisk for så vidt det fordrer en fuldstændige uafhængighed af den omgivende kultur: det omslutter et rum som vil være neutralt, uafficeret og selvtilstrækkeligt, hævet over tid og sted. I Sophia Kalkaus skulpturer spiller det utopiske og det neutrale en helt anden rolle. Her indtager det utopiske, direkte udtrykt i værkernes hvidhed, en plads midt mellem den sanselige mangfoldighed og de rene, abstrakte begreber eller former, som en figur der forbinder stoffet og formerne. Takket være det utopiske kan en foranderlig, bevægelig og flydende verden omsættes til figurer der gør denne verden tænkelig snarere end blot formløst sansbar. Det særlige ved disse værker er imidlertid at de aldrig slipper deres forbindelse til erfaringen; at de konstant insisterer på deres forankring i et omgivende rum og på deres afhængighed af en mobil og kropsligt medvirkende beskuer. Som neutrale figurer, rejst med den størst mulige præcision og placeret i rummet foran en beskuer, etablerer de forbindelsen mellem det der er, og det der kunne være; de angiver en vej mellem den intime erfaring og tankens frie, anonyme og jeg-løse spil.

Utopiske, men ikke umulige; neutrale, men ikke indifferente. Deres rum har idealitetens præg, men det er en ufuldkommen og foreløbig idealitet, en idealitet med komplikationer, en idealitet der skeler til verdens gang. Rum efter rum, rum på rum, rum i rum; vægge, hjørner og kanter, overgange, indgange og udgange, fremspring, krumninger og hulninger. Ikke blottet for regler, men uafhængigt af et overordnet system. Ingen enkel geometri kan beskrive disse rumlige variationer og mutationer. Man må følge dem skridt for skridt. Undertiden svævende.